

НАВОИЙ ВИЛОЯТИ АҲОЛИСИГА 2022–2024 ЙИЛЛАРДА КЎРСАТИЛГАН АЛЛЕРГОЛОГИЯ ХИЗМАТИНИНГ ТАҲЛИЛИЙ БАҲОСИ

Очилов Фархад Эшмаматович

Навоий давлат университети табиий фанлар ва тиббиёт факультети клиник фанлар кафедраси аллергология фани ўқитувчиси. *Ўзбекистан, Навоий шаҳри, 210100*

Аннотация

Мазкур ишда Навоий вилояти аҳолисига 2022–2024 йилларда кўрсатилган аллергология хизматининг статистик ва таҳлилий кўрсаткичлари ўрганилди. Аллергик касалликлар динамикаси, нозологик таркиби, ҳудудий, демографик ва экологик омиллар таъсири баҳоланди. Таҳлил натижасида аллергик патологиялар ўсиш тенденциясига эга эканлиги аниқланди ва ҳудудга мос ташкилий, диагностик ҳамда профилактик чора-тадбирлар таклиф этилди.

Калит сўзлар: аллергик ринит, бронхиал астма, дерматит, поллиноз, эпидемиология, профилактика, атроф-муҳит.

Кириш

Аллергик касалликлар замонавий тиббиётнинг долзарб муаммоларидан бири бўлиб, уларнинг тарқалиши сўнгги йилларда сезиларли даражада ортиб бормоқда. Бу ҳолат экологик вазиятнинг ёмонлашуви, иқлим ўзгариши, урбанизация ва саноатлашув жараёнлари билан боғлиқ.

Навоий вилояти катта ҳудудга эга бўлиб, аҳоли зичлиги паст, аммо саноат корхоналари юқори даражада жойлашган. Атмосфера ҳавосининг ифлосланиши аллергик касалликлар ривожланишига муҳим омил сифатида таъсир кўрсатади. Шу сабабли ҳудудда аллергология хизматини таҳлил қилиш ва такомиллаштириш муҳим аҳамиятга эга.

Тадқиқот мақсади. Навоий вилояти аҳолисига 2022–2024 йилларда кўрсатилган аллергология хизматини таҳлил қилиш ва уни такомиллаштириш бўйича амалий таклифлар ишлаб чиқиш.

Материал ва усуллар. Тадқиқотда 2022–2024 йилларда биринчи марта аниқланган аллергик касалликлар бўйича статистик маълумотлар таҳлил қилинди. Қуйидаги нозологиялар ўрганилди: бронхиал астма, аллергик ринит, поллиноз, крапивница, аллергик дерматит, овқат аллергияси, инсект аллергия. Шунингдек, демографик ва экологик омиллар ҳисобга олинди.

Натижалар

1. Умумий динамика

Таҳлил натижаларига кўра, аллергик касалликлар сони йилдан-йилга ортиб бормоқда:

- 2022 йил — 5984 нафар
- 2023 йил — 6573 нафар
- 2024 йил — 7959 нафар

Уч йил ичида ўсиш қарийб **33%** ни ташкил қилди. Бу аллергия патологиялар кенгайиб бораётганлигини кўрсатади.

2. Нозологик таркиб

2024 йилда энг кўп учраган касалликлар:

- аллергия ринит — 2345 ҳолат
- крапивница — 1729 ҳолат
- аллергия дерматит — 1679 ҳолат
- бронхиал астма — 499 ҳолат

Энг юқори ўсиш аллергия ринит ва овқат аллергиясида кузатилди.

3. Ҳудудий таҳлил

Энг юқори кўрсаткичлар саноатлашган ҳудудларда:

- Навоий шаҳри
- Кармана тумани
- саноат корхоналари жойлашган ҳудудлар

Қишлоқ жойларда умумий кўрсаткич пастроқ бўлса-да, поллиноз ҳолатлари кўпроқ учрайди.

4. Демографик хусусиятлар

Аҳоли сони — 1 028 352 нафар.

Ёш таркиби:

- 0–14 ёш — 37,9%
- 15–17 ёш — 6,8%
- 18+ — 55,3%

Аҳолининг 44,7% қисми болалар ва ўсмирлардан иборат бўлиб, бу педиатрик аллергиялогия аҳамияти юқори эканини кўрсатади.

Болаларда:

- атопик дерматит
- овқат аллергияси

Ўсмирларда:

- поллиноз
- аллергия ринит

Катталарда:

- аллергия ринит
- бронхиал астма

кўпроқ учрайди.

Муҳокама

Аллергик касалликлар ўсишининг асосий сабаблари куйидагилардан иборат:

- атмосфера ҳавосининг ифлосланиши
- иқлим ўзгариши
- урбанизация
- нотўғри овқатланиш
- ирсий мойиллик

Саноат чиқиндилари ва майда заррачалар (PM2.5, PM10) нафас йўлларида яллиғланишни кучайтириб, аллергия касалликлар ривожланишига сабаб бўлади.

Ҳозирги кунда аллергология хизматида қатор муаммолар мавжуд:

- барча туманларда аллергологлар етишмайди
- диагностик имкониятлар чекланган
- аллерген-специфик иммунотерапия (ASIT) кенг жорий этилмаган

Хулоса

1. Навоий вилоятида аллергия касалликлар барқарор ўсиш тенденциясига эга.
2. Энг кўп тарқалган касаллик — аллергия ринит.
3. Саноатлашган ҳудудларда касалланиш юқори.
4. Экологик ва иқлим омиллари асосий таъсир қилувчи фактор ҳисобланади.
5. Аллергология хизмати янада такомиллаштиришни талаб қилади.

Амалий таклифлар

1. Ташкилий чоралар

- барча туманларда аллерголог лавозимини жорий этиш
- ягона электрон реестр яратиш

2. Диагностика

- аллерготест лабораторияларини ташкил қилиш
- FeNO ва спирометрияни жорий этиш

3. Даволаш

- ASIT дастурини кенгайтириш
- биологик терапияни жорий этиш

4. Профилактика

- экологик назоратни кучайтириш
- аҳоли ўртасида тарғибот ишлари

5. Илмий йўналиш

- ҳудудий тадқиқотларни кенгайтириш
- климат ва аллергия боғлиқлигини ўрганиш

Якуний хулоса

Навоий вилоятида аллергик касалликлар ўсиши ҳудуднинг экологик ва иқлим шароити билан бевосита боғлиқ. Аллергология хизматини модернизация қилиш, эрта диагностика ва профилактик чораларни кучайтириш орқали касалликлар тарқалишини камайтириш мумкин.